

Književna poročila.

Dr. Borowski Stanislaw: Sredniowieczny sąd seniorów miasta Gradcu kolo Zagriebia. Warszawa. 1932. Str. 50. Cena 3 zl.

Pisateljjevo delo je tretje po vrsti publikacij varšavskega vseučiliškega seminarja za staro sodno pravo in za zgodovino stare poljske države, Borowski sam pa je studiral kot stipendist na beograjski in zagrebški univerzi v akademskem letu 1929./30. Plod njegovega bivanja med Jugoslovani je naznanjena razprava, ki ima podnaslov »Studija iz zgodovine hrvatskega mestnega prava«. Ali okvir studije je nekoliko ožji kakor se glasi podnaslov. Mesto Gradac je neposredna okolica Zagreba kot mestnega središča, v stvari pa gre za pravcato mestno sodstvo v Zagrebu. Iz za druge polovice XIII. stoletja se omenjajo v zgodovinskih dokumentih kolegiji »antiquorum« ali »seniorum iudicum«, njihov urad sam pa se je nazival »seniores civitatis — antiqui iudices« (1418—1420). Sestavljen je bil ta urad iz vseh dosluženih mestnih sodnikov, ki jih je bilo po priliki 15, a sodili so v kolegijih 3 sodnikov. Razpravljalni jezik je bil hrvatski. Funkcija teh seniorum iudicum je bilo poslovanje kot sodišče druge in zadnje sodne instance nad mestnim sodiščem prve instance. Borowski nam prikazuje glavne obrise postopanja tako v prvi kakor tudi v drugi instanci. Veljala so načela ustnosti in oficijalnosti; sodilo se je po običajnem pravu, upoštevala pa sta se zlasti tudi »ritus« in »libertas civitatis«. Kot vrlo značilno splošno potezo grajanskega procesa označuje pisatelj »dilatio ad pacem fiendam«. Te in še druge zanimive podrobnosti nam odkrivajo v lepo zaokroženi, jasno pisani sliki lep kos srednjeveške pravne zgodovine mesta Zagreba, ki naj dajejo pobude za nadaljnje raziskavanje mestnih prav hrvaških, pa tudi drugih jugoslovanskih. Želeti bi bilo, da bi se raziskovalci ozirali tudi še na sosednje običajno pravo Slovencev, če že ne sinoptično, pa pa vsaj retrospektivno. Tako primerjalno raziskavanje bo mnogokrat odkrilo ključ za boljšo razlago marsikaterih pravnih institucij. Saj leži na dlani, da so prihajali vplivi germanskega prava na Hrvatsko v glavnem preko Slovencev.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Kadečka Ferdinand: Das österreichische Pressrecht. Verlag von Georg Stilke, Berlin. Str. 163. Cena M 5.40.

Zbirka »Die Pressgesetze des Erdballs« je doslej prinesla monografične obdelave tiskovnega prava Nemčije, Velike Britanije, Danske in Islandije, Italije, Švedske, Luksemburga, v VII. zvezku pa smo dobili naznanjeno delo o avstrijskem tiskovnem pravu. Kadečka, sam zaposlen v zakonodajnem oddeljenju justičnega ministrstva na Dunaju, je izvrsten poznavalec snovi. Razdelil je snov na šestero poglavij, od katerih je prvo posvečeno zgodovini avstrijskega tiskovnega prava, ki je domačega tudi zgodovina tiskovnega prava v slovenskih pokrajinah in zato za nas zelo zanimiva. V drugem poglavju se bavi pisatelj s tiskovno-pravnimi osnovnimi pojmi, v tretjem s tiskovnim obrtnim, v četrtem s tiskovnim policijskim pravom, kamor šteje spričevalo o izvoru, dolžnostne izvode in pa administrativne zaščite. Po sedajšnjem avstrijskem tiskovnem pravu se oddajajo od tiskovnih, ki niso novine, samo tedaj dolžnostni izvodi, če obseg tiskovine ni večji od 3 tiskovnih pol. Oddaja se

mora izvršiti obenem, ko se tiskovina pričinja razširjati. Peto poglavje razpravlja o tiskovno-justičnem pravu, ki je za nas vse Jugoslovane z našim tiskovnim zakonom, polnim mejasnosti in praznin, prav posebno zanimivo. V desetih vrsticah je odpravil Kadečka naš sistem, t. zv. kaskadne odgovornosti, katero pa si zamišlja tako, da vsebuje krivdno »domnevo«, — česar za naš tiskovni zakon nikakor ne bi mogli trditi. »Sistem kazni za malomarnost« označuje Kadečka kot takšen, ki preko načel o sokrivdi kazenskega zakona določa »posebej oblikovano odgovornost« na tisku udeleženih oseb za primer, če se ne pobrigajo zadosti, da preprečijo izdajo tiskovine s kaznivo vsebino. Ta definicija se nam ne zdi povsem posrečena, zadene pa praktično glavne primere kaznivosti. Važno pa je, da opredeljuje pisatelj ta delikt zanemarjenja dolžne pažnje kot »redovni« delikt, ki se pa nanaša samo na vsebinske delikte. Na ta način izkonstruira Kadečka »nadomestno funkcijo« (»Ersatzfunktion«, str. 69.) teh deliktov v dveh ozirih: prvič, da naj nastopi kaznivost samo tedaj, ako odgovorna oseba ni zaradi vsebine po občnih načelih kazenskega zakonika kazniva, drugič, da na tisku udeležena oseba ne more biti kaznovana zaradi zanemarjenja dolžnosti pažnje, ako bi ne mogla biti kaznovana ob dokazani storitvi ali sokrivdi. Načelno stališče glede teh »redovnih« deliktov ima za posledico vse polno vprašanj, ki so nekakšen preskusni kamen za uporabnost tega sistema tiskovne pravne odgovornosti. V tem naznanilu smemo pač reči, da so označene posledice v moderniziranem avstrijskem tiskovnem pravu v pravilnem skladu z osnovnim načelom, da veljaj kazni samo za zakrivljena dejanja. Zatorej se kar nič ne čudimo, da so tudi Čehoslovaki svoj projekt iz l. 1932. za tiskovni zakon zasnovali na istem sistemu tiskovnopravne odgovornosti za tiskovne delikte. — Poslednje poglavje, šesto, ima naslov »Razne s tiskovnim pravom v zvezi stoječe snovi«, in se peča z vprašanji tiska v službi javnih svrh, zaščite izvestij (»Nachrichtenschutz«) in prava žurnalistov. Menda kot nekakšen nameček naj velja posebni oddelek v 6. poglavju, ki je naslovljen »Zaščita novin zoper žalitve« in se z vso ostrojtjo izreka zoper misel, da pritiče novinarom kot takim lastna čast in da morejo torej biti predmet žalitve. Podpisani poročevalec je že ponovno zastopal isto stališče in more le ugotoviti, da so Kadečkov razlogi popolnoma pravilni. — Za praktično orientacijo pravnikov izven Avstrije, ki hočejo Kadečkova izvajanja zasledovati na podlagi izvirnih določb, služijo točna besedila dotičnih zakonov z vsemi novelami (str. 129.—155.). V tem pogledu je treba torej dati Kadečkovemu delu pred vsemi drugimi prednost.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. A. E. Hoche: Das Rechtsgefühl in Justiz und Politik. Julius Springer. Berlin. 1932. Str. 102.

Tu izvemo, da beseda »Rechtsgefühl« (= pravno čustvo) še niti 150 let ni stara. Prvič se nahaja pri Feuerbachu. Hoche (univ. profesor medicinske fakultete v Freiburgu i. Br.) pa je prepričan, da je treba zazreti izvir prava v pravnem čustvu in ne narobe. Prva tretjina knjige razpravlja o bistvu pravnega čustva. Ta del ni baš zajemljiv; s tem pa močemo odrekati pisateljevim psihološkim izvajanjem o označenem čustvu pri deci, mladeničih, ženskah globokosti opažanj. Zelo

zajemljiva pa postanejo izvajanja o pravnem čustvu v vsakdanjem življenju. To so stvari, ki jih vsak izobraženec čuti in zanje ve, ali o njih pač nikdar ne razmišlja v tem pravcu, da bi določil kakšna pravla ali smernice. V tem poglavju so nanizani primeri iz gostilne, gledišča, vlaka itd. itd., v katerih ne pride še do nikakšnega posega v pravno sfero, pa se vendarle pravno čustvo pojavlja. Ko pa pride pisatelj do primerov, kjer gre že za sokobe pravnih sfer, razpravlja tako interesantno in prepričevalno, da ne odložiš več knjige zlepa iz rok. Tu je govora o mogočnih nasprotnikih pravnega čustva, ki tlé in živé v nas samih, kakor so želja po osebni koristi, nečimurnost, škodoželjnost i. pod. S tem si je pisatelj pripravil sistematično podlago za imenitno poglavje o pravnem čustvu v pravosodju. Tehniški aparat zakonodaje ni kos brzemu valovanju življenja. Ljudstvo se čuti veliko bolj poklicano, da po svoje presoja kazenske zadeve kot pa civilne. Pravno čustvo zahteva, da bi vsebovali paragrafi kazenskega zakonika (baš samo po sebi razumljivo tek pravnega čustvovanja. Pri današnjih razmerah zakonodaje pa je to čisto izključeno: Skoraj vsak paragraf je »Spielball unberechenbarer Abstimmungen, politischer Einflüsse und Kompromisse«; enotno delo, kot je bil n. pr. Code Napoléon, danes ne uspe. Lepo je pokazano za zakonodajo, kako se zakoni že v kali oddaljujejo od pravnega čustva: Izrazita uvidevnost, da treba zakone reformirati, se kaže največ pri ljudeh od 20. do 30. leta starosti, — možnost, da se oživotvori, pa dobi večji del ljudi šele med 50. in 60. leti. Svet vladajo vobče ljudje v šestem življenjskem desetletju. Ko pa ta plast tvorcev prava oživotvarja svoje mladostne ideale, to nič več ne ustreza istodobnim mladim možem, ki še niso na vladi. Nesoglasja med veljavnimi zakoni in pravnimi čustvom se pojavljajo silneje v kazenskem kakor v civilnem pravu. Odtod prihaja naklonjenost k samopomoči in k »linchjustici«. Moralo bi priti do »kazenskega zakonika mišljenja« (»Strafgesetz der Gesinnung«), pa bi dobili boljše kazensko justico. Ni res, da je bistvo zločinca v tem, da mu nedostaja pravnega čustvovanja, vsaj kriterij za opredelitev zločincev od drugih ljudi ta moment ni in ne more biti. Zločince iz prepričanja bi mogli posebno milo kaznovati, ako bi se s tem nujno ne ostvarjala nevarnost zlorabe. Hoche smatra za kardinalno pogreško, ako bi se mislilo, da ima sodnik posebno živahno pravno čustvo; takisto pa tudi ni, da bi juristični studij pospeševal naravno pravno čustvovanje. Krize justice kot krize zaupanja v njo ni v tem smislu, da bi se bil sodniški stan oddaljil od pravilne uporabe motivov. Toda, da bi stari sodniki po trenutni razpodelbi moči prikrojeno oficijalno državno mišljenje takoj občutili, to ni psihološko, pač pa zelo naivno. Reforme bi se morale pričeti s tem, da bi se gmotni položaj sodnikom popravil. Ni prostora, da bi količkaj natančneje prikazali fina opazovanja Hochejeva o občutljivosti sodnikov, o tempu sojenja, o vlogi prisodnikov, o načinu občevanja med državnim tožilcem in branilcem, o nezaupljivosti napram poklicnim sodnikom. Pač pa naj vsaj omenimo, kaj misli Hoche o udeležbi lajkov pri kazenskem pravosodstvu. Če bi se čutil krivega, pravi, bi si želel za sodnike porotno sodišče v stari sestavi; če bi pa bil prepričan o svoji nekrivdi ali pa o tem, da je položaj dvomljiv, imel bi najrajši za sodnike kazenski senat petih poklicnih sodnikov. Prepričan pa je, da udeležba lajkov v kazenskih stvareh ne bo več izginila.

Pač bo treba iskati kompromisov, vendar ne bomo nikdar zadeli najboljše oblike, ampak vedno le kolikor mogoče dobro. — O pravnem čustvu v politiki razpravlja Hoche na zadnjih 20 straneh, a glavna teza mu je, da je pravo države v resnici njena moč; država kot organizem spada v območje volje, opravičba njenega delovanja je zgolj uspeh, pa naj poreče teorija o tem karkoli. To se kaže tudi pri vprašanjih o političnem zastaranju. Mora se priznati t. zv. stanje skrajne sile v državi (staatlicher Notstand); kajti vsaka država ima tak parlament, kakor ga zasluži. V Nemčiji, trdi Hoche, so šli v tem pogledu mnogo predaleč tako glede obsega kakor tudi glede trajanja prisilnih naredb, kar se bo nekoč še maščevalo. Na kraju govori Hoche še o pravnem čustvu kvenulantov, ki jih deli v lenive prepirljivce, fino organizirane borbeno narave z normalnim pravnim čustvovanjem na eni in na abnormalne ps hopate na drugi strani. — V teh obrisih se kreče knjiga, pisana jasno, duhovito; mnogokrat se naslanja na primere iz lepe književnosti. Za nas sodobnike nudi vse polno pobud za razmišljanje, ostvarja pa tudi notranje zadoščenje vsakomur, ki motri življenje z višjega vidika znanstva.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Swoboda Ernst: Das Privatrecht der Zukunft. D. Walter Rothschild. Berlin-Grunewald. 1932. Str. 64. Cena 3 Mk.

Pisatelj jemlje za dognano dejstvo, da je zasebno pravo v nekakšni krizi. Odklanja pa, da bi bilo iskati vzrok tej krizi v rimskem kot zastarelem tujem pravu, kajti v podobnem položaju je zasebno pravo tudi v romanskih deželah, kjer ga je imeti vendarle za narodno pravo, na drugi strani je pa rimsko pravo tekom stoletij tudi pri neromanskih narodih zrastle v organično celoto. Pravo ni nikdar samo sebi namen in ne nastaja iz samega sebe, njegov nastanek določajo celokupna zunanja življenjska razmerja in predmet zasebnega prava je takorekoč socialno življenje z njegovimi materijalnimi in idealnimi potrebami. Zato potrebuje sedanja doba pravo, ki je v največji meri prilagodljivo večnim spremembam gospodarskega življenja. Tej zahtevi pa današnje kodifikacije ne ustrezajo, ker so osnovni pojmi statičnega značaja, dočim je moderno mišljenje dinamično. Vendar tudi čisto dinamični pravni red ni mogoč in preko pozitivizma dosežemo trdna tla, ako navežemo na preteklost in nauke zgodovinske skušnje združimo s potrebami sedanjosti. Tako sta dinamika in statika dva vira, neobhodno potrebna za napredek človeškega spoznanja in človeške kulture.

Prve početke dinamičnega mišljenja najdemo pri Kantu, ki je odkril večne vrednote naravnega prava, katere so in morajo biti osnova tudi modernemu pravu. To so ideja pravičnosti, ideja po vzajemnosti omejene svobode in ideja enakosti pred zakonom, vse skupaj uravnane po načelu harmoničnosti.

Te ideje je uporabil in jih dalje razvil pred več kakor sto leti Zeiler, poklican za to tako po teoretični izobrazbi kakor po svoji praktični usposobljenosti kot sodnik — sodišče mu je bila klinika za njegovo znanstveno udejstvovanje, — pri sestavi avstr. o. d. z. Prav v tem pa se kaže nadrejenost tega zakonika nasproti drugim kodifikacijam, ako pojmuje mo te osnovne pojme, ki so mu podlaga, dinamično. To pa o. d. z. vsled svoje stilizacije dopušča. Zatem navaja Swoboda obširnejše primere, ki da-

jejo o. d. z. še danes značaj modernega zakonika pred drugimi, posebno še pred code civil. To so: pravo osebnosti, načelno zenačenje tujcev z lastnimi državljani, isto glede jurističnih oseb s fizičnimi, zenačenje žene z možem v pogledu ženitbenega imovinskega prava, dalje tudi pojem stvari, ki ni omejen samo na telesne stvari. Prav posebno pa se kaže dinamičnost prava, ki dopušča njega neprestano presnavljanje in ustreza s tem funkcionalnemu pojmovanju, kakor ga terja sedanost, na pojmu takozvanih praznin. V tem se § 6 in 7 približujeta čl. 3 ital. z. in čl. 9-poljskega osnutka. Prej navedena štiri osnovna načela izpolnjujejo pri razlagi zakona naslednje funkcije: ona so vodilna načela, smernice in hkratu pregrada za nastajajoče pravo, sredstva za razlago dvomljivih mest, tedaj nikdar zoper jasno zakonito besedilo, in končno neposredni pravni vir pri izpopolnjevanju praznin. Ta štiri načela bo v bodočem zakoniku še določeneje in izraziteje oblikovati.

S w o b o d a na koncu odkrito priznava, da njegova razprava ni izčrpana. Res obravnava le manjši del zasebnopravnih razmerij. Glede tega dela mu je pritrditi, da je imeti o. d. z. za naprednejši zakon in da tvori italijanski prehodno zvezo h code civilu. Ni pa omembe v tej razpravi o razsežnem polju obveznega prava, kjer sta tako o. d. z. kakor code civil skozi in skozi individualističnega značaja. Da je treba ta temelj v današnjih dneh zapustiti in postaviti zakon na več ali manj socialno osnovo, zazveni sicer mimogrede iz naznanjene razprave, vendar o tem delu zasebnega prava in o razvoju dednega prava sploh ni govora. Glede obravnavanega dela pa je S w o b o d i odkrito priznati, da je dodal že znanim mislim lepo število novih idej in vse skupaj zbral v harmonično enoto.

Dr. R. Sajovic.

JUDr. Mirička August: *Trestní právo procesní.* (Publikací Všehrdu č. 30.) Praha, 1932. Nákladem Spolku československých právníků. Str. 289. Cena ?

Avtor te knjige je predsednik (po večjem delu tudi referent) kodifikacijske komisije ministrstva pravde v Pragi, zakonita preosnova kazenskopravnega postopnika stoji takorekoč pred durmi, — in vendar je izdal, pač kot univerzitetni profesor svojim slušateljem, priročni sistem tistega »Kazenskopravnega reda«, ki je v Českoslovaški izza avstrijskih časov še v veljavi, seveda z raznimi novelami. Ta pedagoška svrha mu je narekovala obseg knjige, ki naj bi bila tudi po nizki ceni kar najbolj pristopna slušateljem prava. Zato je izpustil pravo, ki velja na teritoriju, prevzetem po Ogrski, docela in se nikjer ni spuščal v teoretična razglabljanja, kontroverze in podrobna vprašanja. Toda v stvarnem kazalu, ki zaznamuje posebej oddelke (193 po številu!), posebej strani v knjigi, se ozira tudi na citirane važne odločbe vrhovnega sodišča (Dunaj in Brno), kar usposablja knjigo kot praktični pomoček za vsakogar. Razdelitev celokupne snovi se odlikuje po preglednosti in skrajni zbitosti. Vsa t. zv. osnovna načela kazenskega procesnega prava (po avtorju »stožerna načela«) so n. pr. obdelana komaj na 8 straneh. Od njih nas Jugoslovane najbolj zanima »udeležba lajičnega elementa« pri poroti in pri večah (za vojna oderuštva od l. 1919. do l. 1924., za tiskovne delikte, pri mladinskih sodiščih in državnem sodišču). Zgodovinski razvoj kazenskoprocesnega prava se pričinja šele z letom 1707. V poglavju o stvarni

učinkovitosti kazenske pravde se ozira avtor tudi na vojaški k. pr. r. avstrijski iz l. 1912., raz pravnozgodovinsko stališče pa tudi še na konzularna sodišča, dasi jih češkoslovaška republika nima več. Zanimiv je prikaz ustroja porotnih sodišč (3 učeni sodniki, 12 porotnikov, od l. 1919. dalje tudi ženskih). Institucija državnopravdn'skih funkcijonarjev je ostala pri okrajnih sodiščih še vedno obligatorna. Dokaj obširno se razpravlja o razmerju državnih pravdnikov (státní zástupce) napram sodiščem in drugim uradom. (Avtor je prišel iz stanu državnih pravdnikov v univerzitetno karijero.) Tudi pravo glede zasebnih udeležencev je zelo skrbno obdelano. »Pooblaščenec deluje za stranko, sicer pa ni njen pravni svetovalec«; iz tega svojega stavka izvaja avtor zanimive posledice. V oddelku »Pravdna dejanja« nas utegnejo najbolj zanimati natančno prikazani predpisi o jezkovnem vprašanju, ki se precej drugače ozirajo na narodne manjšine kot pri nas. V poglavju o rešitvah in odredbah v pripravljalnem postopanju najdemo lep traktat o odškodovanju za nedolžno prestani zapor po avstrijskem zakonu z dne 18. avgusta 1918. Funkcije preiskovalnega sodnika so še posebej prikazane v poglavju o sodnem postopku na prvi stopnji. Institucija svetovalstvene zbornice je ostala. Slede izvajanja, tu nekoliko obširnejša, o obtoževalnem postopku in o glavni razpravi, seveda tudi pred poroto. Ugovor zoper obtožnice rešuje apelacijsko sodišče (»vrchní soud«). Ker se v jugoslovanski, zlasti srbski književnosti mnogo razpravlja pro in contra o tem, ali ima zasebni udeleženeec na glavni razpravi končno besedo, da se bavi tudi z vprašanjem o obtoženčevi krivdi, naj omenimo, da pravi Miřičkova, da mu to ne more biti zabranjeno (arg. § 324. avstr. k. p. r.), saj pri porotnih sodiščih po stavitvi vprašanja na porotnike o čem drugem itak ne bi mogel govoriti. Takisto poučno je za naše pravnike, ki so novi sodni kazenski postopnik spoznali v praksi šele po l. 1931., kako pregledno je Miřičkova obdelal poglavji o rednih in izrednih pravnih sredstvih. K zadnje navedenim šteje obnovo, redno in izredno, ničnostno pritožbo v varstvo zakona in postavitev v prejšnji stan. (Kam naj spada ugovor zoper obtožnico?) Avtor ni imel prav nobenega povoda izreči se o »prekompliciranosti« sistema pravnih sredstev, kar se očita pri nas našemu s. k. p. V predposlednjem poglavju »izredni postopek« se razpravlja o postopku zoper neznane, odsotne, ubežne osebe, o nagli sodbi, o mandatnem in tiskovnem postopku; dalje še o objektivnem postopku po zakonu o avtorskih pravicah in o postopku pred državnim sodiščem; slednjič o postopku pri mladinskih sodiščih po zakonu z dne 11. marca 1931. Posebno poglavje šele na kraju knjige govori o stroških kazenskega postopka. To neobičajno uvrstitev podpira pač uvaževanje, da se dá ta snov obdelati šele tedaj dovolj pregledno za vse vrste in faze postopka, ko so že vsa vprašanja o vrstah in fazah razrešena. — Ob sklepu povzamemo vtise o prikazani knjigi tako, da bo predvsem za slušateljše prav izvrsten učbenik, vendar bodo morali proučevati sprti tudi zakoniti tekst, kar je pa itak želeti. Jugoslovanskim pravnim politikom pa nudi Miřičkova knjiga dober kařipot za spoznanje, kako se je v prijateljski slovanski državi razvijalo pravo glede lajičnih sodnikov, v tiskovnih pravadh in v mladinskem kazenskopravnem sodstvu.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Schnek Friedrich: Zur Neuordnung des Strafverfahrens in Österreich. Posebni odtis iz »Zentralblatt für die juristische Praxis«, letnik 1932., zvezek 7./8. Verlag Moritz Perles, Wien. Str. 510—543.

Našemu sedaj veljačemu s. k. p. je služil za vzorec bivši hrv.-slav. k. pr. r., a ta je bil sam »derivat« avstr. k. pr. r. iz leta 1873. Že po tej strani nas zanima usoda avstr. k. pr. r., kako se je izpreminjal od ustanovitve naše nacionalne države naprej. Po drugi strani pa je tudi poučno, študirati predloge za preosnovo že izpremenjenega avstr. k. pr. r. pod vplivom stremljenja po čim bližjem zblíževanju avstrijskega in nemškega materijalnega in kazenskega prava. V tem pogledu nam je gori navedena razprava prav dober kažipot, vreden, da ga v kratkih obrisih predočimo. Schnek se dotakne najprej obeh novel k avstr. k. pr. r.: 1. z dne 5. dec. 1918, ki je uvedla institut sodnika-poedinca za izvestne zločine in polni vzklic na štiričlanski sodni zbor istega sodšča zoper sodbe omenjenega sodnika poedinca; 2. z dne 15. junija 1920., ki je nadomestila kolegij štirih poklicnih sodnikov razsodilnega sodišča s skabniskim sodiščem, sestavljenim po dveh poklicnih in dveh lajiških sodnikih. Prvo novelo je naš s. k. p. sprejel, samo da je poveril rešitev polnega priziva zoper sodbe sodnika-poedinca na okrožnem sodišču — apelacijskemu sodšču, druga novela pa pri nas — spričo nam težko razumljivega, vseobčnega odpora zoper lajiški element — ni našla nobenega odmeva. — V republikah Avstriji in Nemčiji so prišle priprave za skupni kazenski zakonik že precej daleč. Razumljivo je tedaj, da se tamkajšnje znanstvo orientira tudi že v pravcu skupnega kazenskega procesa. (Nerazumljivo pa nam je — mimogrede rečeno, kako si tam zamišljajo skupen kazenski zakonik, ko pa so institut grajanskega, prometnega prava itd. v vsaki obeh držav različno urejeni!). Kolikor opazamo, se omenjena orientacija vrši kar največ v smeri, kako naj se stari čestitljivi Glaserjev k. pr. r. prilagodi nemškemu, ne pa narobe; znak politične slabosti... »Gravamina« zoper Glaserjev koncept se pričenjajo že pri pripravljalnem postopku. Obdolženčeva obramba ima pri poizvedbah po mislih novejših reformatorjev premajhen obseg, kajti tožitelj ni niti dolžan, da dá zaslišati osumljenca v toku poizvedb, a le ta je glede trajanja poizvedb izročen na milost in nemilost tožitelju. Sicer se sme obdolženec zoper »neposredno« obtožnico z ugovorom upreti za stran tega, da poizvedbe niso bile zadostne; ali to pravno pomagalo se je izkazalo v praksi za nesmotreno. Schnek odklanja, da bi se poveril pripravljalni postopek državnemu tožitelju; mislimo, da ima prav, ker poznamo dobro takšno ureditev iz vojaških kazenskih procesov med svetovno vojno in smo se prepričali, da sprečava tak pripravljalni postopek vsako pravilno obrambo osumljenca. On zahteva, da se naj ustanovi čisti položaj pravdne stranke tudi za državnega tožitelja, a vsaka stranka in njen zastopnik imej pravico, da je pri sprejemanju dokazov navzoča in da sme že ob tej priliki postaviti vprašanja in predloge. Potrebna je utesnitev tajnosti preiskave, obtožnica naj se izroča vselej preiskovalnemu sodniku, a ugovor zoper njo naj reši kasacijsko sodišče. Ako bi se vsaj te reforme izvele, misli Schnek, da bi ne bilo več nevarnosti, da postane spisovno gradivo edino odločilno za informacijo predsednika glavne razprave in da si po njem že vnaprej brez poznanja obtoženca ustvari

svojo sodbo. Tako postane prizadet in odklanja nove dokaze. Temeljna napaka je, da se mora za izvedbo novih, iz pripravljalnega postopka še neznanih dokazov, najprej izdejsstvovati sklep sodišča. Ko pride do dokaznega predloga, ki še ni bil predmet pripravljalnega postopka, se ga predsednik in pod njegovim vplivom senat brani. Tu naj bi se stvar uredila tako, kakor je to predpisano v nemškem kazenskem procesu, namreč, da se morajo predlogi, ki se nanašajo na prezentna dokazila, takoj upoštevati. Dalje naj se predpiše sodiščem, da se morajo v sodbah prav z vsakim dokaznim predlogom baviti in utemeljiti, ali in koliko je dokazilo učinkovalo na sodno prepričanje in zakaj se je enemu dokazlu dalo več ali manj vere nego drugemu. »Socijalno sodno pomoč« (»soziale Gerichtshilfe«), ki naj bi razbistrila zločinčev osebni položaj, značaj in pod. zastran pravičnejše odmere kazni, odklanja Schnek in se sklicuje na postopek zoper mladostnike, ki je pokazal prava pota v tem pogledu. Zlasti se protivi načinu izvedbe »socijalne sodne pomoči« kot »neinkvizitornega elementa« po Radbruchovem predlogu, da bi se razpravljalo o osebnosti obtoženca v drugi polovici glavne razprave; Schnek pravi, pač pravilno, da se potrebuje resnična slika storilca zločina že v prvem oddelku glavne razprave, ko gre za ugotovitev zločinčeve krivde. Dalje zahteva Schnek, da naj se umakne čitanje dolgoveznic obtožnic, ki jim zlasti lajiški sodniki ne morejo slediti, predložitvi obtožbenih točk v prostem govoru. Vprašanju odmere konkretne kazni naj bi se posvečalo mnogo več pažnje; ne bi se smelo zabranjevati, da tožitelj predlaga konkretno kazen po trajanju ali višini. Le tako bi prišlo do kontradiktornega razpravljanja glede odmere kazni. Postopek glede pravnih sredstev bi bilo treba temeljito preosnovati. Komplicirani sistem, po katerem je zgrajen institut ničnostne pritožbe (sedaj pri nas: revizije), je popolnoma zgrešen. Takisto se je pokazalo za nesmotrno, da je zabranjeno izpodbijanje v zakonitem okvirju odmerjene kazni po ničnostni pritožbi. Vprašanje odmere kazni je spričo novih določb osnutka za novi kazenski zakonik (scilicet: skupni nemško-avstrijski) tako važno, da mora postati po vsem obsegu predmet revizijske popresoje. Nemogoče je vzdržati tako ureditev, da se sodbe okrožnih kot vzklicnih sodišč glede prekrškov nič več ne morejo izpodbijati. Schnek pravi, da je pravilnost judikature pri prekrških radi vožnje z avtomobili in pod. šaš tako nujno potrebna, kakor judikatura o pravni opredelitvi umora od uboja. Sodbe vzklicnih sodišč glede prekrškov naj bi bile podvržene ničnostni pritožbi (al'as: reviziji), kolikor gre za očitke kršitve materialnopravnih predpisov. — Te in še druge, manj v oči bodeče novote predlaga gori navedena razprava v zelo jasni dikciji, izčrpno upoštevajoč ustrezno književnost. Vešč čitatelj si bo takoj ustvaril sam sodbo o tem, koliko je pri nas od teh gramavinov ostalo, a tudi o tem, kako različna so in bodo mnenja o označenih reformnih zamislih. V tem prikazu ne moremo o vseh vprašanjih zavzeti svoje stališče. Sodimo pa, da je popolnoma pravilno, če se zbira že sedaj snov za revizijo s. k. p. tudi pri nas, ki bo morala priti v večjem obsegu kot zadnjič, in da se motrijo zlasti reformni predlogi v državah, s katerimi smo imeli svoj čas isti k. pr. r.

Dr. Metod Dolenc.

Dr. Dolenc Metod: Sorodni odmevi črnogorskih pravnih zgodbic in slovenskega običajnega prava. Ponatis iz »Časopisa za zgodovino in narodopisje«; Maribor, 1932, str. 35.

Pisatelj uporablja folkloristično gradivo, ki ga je nabral in v Mjesničniku l. 1930. in 1931. priobčil Mičun Pavičević. To snov je porazdelil po enotnih vidikih, kakor se dajo iz kratkih zgodbic izluščiti, in odkazal dogodkom, ki se spominjajo v njih, pravo mesto v času, tako da dobi čitatelj šele v luči teh pojasnil pravilno in jasno sliko, kaj predstavljajo zbrane anekdote. Pisatelj pa gre še dalje in podaja pravno pojmovanje, kakor se da posneti iz slovenskega običajnega prava o državi in njenem vladarju, o sodstvu, pravni praksi, ter primerjajoč to z vsebino črnogorskih prič odkriva ideološke skupnosti dveh jugoslovenskih prav v preteklosti.

Jovanović Stojan: Pregled sudskog zakonodavstva od 1. I. 1929. do 30. VI. 1932. Poseben odtis iz Braniča, 1932. Str. 16.

Sistematično kazalo celotnega našega zakonodavstva v najširšem smislu (zakonov, uredb, naredb in pravilnikov), kolikor se tiče t. zv. judicialnega prava in organizacije sodišč ter pomožnih organov sodstva. Omogoča hitro orijentacijo v naši zakonodaji, ki je bila v navedenem času najobilnejša.

Sempronius: Rechtslehre und Rechtslehrer. München und Leipzig. Otto Maidl. 1931. Str. 20. Cena 40 pf.

Brošura je poročilo o Gerlandovem spisu o reformnem stanju pravnega študija na nemških visokih šolah, ki je postavil tri probleme: preobtežitev slušateljev s snovjo, prevelika specializacija in preplava univerz s slušatelji z neenako, deloma nezadostno izobrazbo. Te probleme izpopolnjuje pisec še z lastnimi opazkami, zlasti ko zahteva izvajajoč, da je pogoj docentovega uspeha pri slušatelju, da je vzpostavil zvezo med seboj in slušatelji, da jim podaja v predavanjih živo vsebino ter da ima pouk upoštevati tudi zahteve prakse.

Brlić Ivan: Liga naroda u borbi za razoružanje. Izvještaj s konferencije za razoružanje. Posebni odtisak iz br. 6.—7./1932. Lige Naroda. Zagreb. Str. 64.

Spomenica zveze slušateljev Aleksandrove univerze ob uvedbi šolnin. Str. 8.

Zdravniški vestnik, 1932., št. 8.—10. Sedemdesetletnica slovenskega zdravniškega društva v Ljubljani.

Članki in razprave v pravniških časopisih. Arhiv za pravne i društvene nauke. XLII. št. 5.: Arandjelović Dr.: Dokaz saslušanjem stranaka. Dolenc M.: Osvrt na referate o zadatku i značenju institucije istražnog sudije za V. kongres pravnika kraljevine Jugoslavije. Goršič Fr.: Stranke u našim novima izvršnim postupnicima. Radovanović Lj. Tolerancija u bračnim odnosima. Bartoš M.: Mala napomena na primedbu g. Lj. Radovanovića. Taranovski T.: Spor o rukopisima u Českoj koji još nije okončan. Tasić: Noviji slovenački radovi iz filozofije prava. — Arhiv. XLII. št. 6. Tasić D.: Zakon nema povratne snage. Bartoš M.: Locus regit actum u bračnom pravu. Lazarević A.: O ubaštinjenju na osnovu održaja i nasledja. Radovanović Lj.: Neke primedbe na Malu opomenu g. dr. M. Bartoša. Pržić I.: Stalni sud međunarodne pravde kao drugostepena instancija u međunarodnom pravosuđu. Stepanović N.: Može li državni

činovnik gradj. reda na osnovu naknadno stečenih kvalifikacija dobiti višu položajnu grupu? Čl. 3. zak. o sudijama — sam, ili u vezi sa § 49. čin. zak.

Brančić št. 11.: Perić Ž.: Medjunarodno običajno (nepisano) pravo. Plakalović B.: O istražnom zatvoru. Stojanović M.: § 57. zak. o prin. poravnanju van stečaja i § 45. t. 1. i 3. steč. zak. — **Brančić št. 12.:** Drašković J.: Odnos državnog tužioca i istražnoga sudije u izvidjajima. Plakalović B.: O istražnom zatvoru. Petrović N.: Carinske krivice i kazni. Lazarević A.: Primena zakona o pobijanju pravnih dela izvan stečaja po predmetima prenosa nepokretnog imanja. — **Mjesečnik št. 10., 11.:** Šestan R.: Ugovor o službi po zakonu o radnjama. Vuković M.: Unifikacija zrakoplovnog prava. Vuković M.: Zaštita zemljoradnika u slučaju ovršnoga zakupa. Čulinović F.: Determinizam i krivično pravo. Gorničić J.: Obrisli automobilskog prava. Boremović A.: Da li mogu sudski pripravnici sa položenim sudačkim ispitom izricati presude. Ruždić M.: Pouzdanje u zemljišnu knjigu i ovršna sticanja. Katurić J.: O akuzatornem načelu. Belić M.: Usmena oporuka i § 52. zak. o j. bilj. Andrassy J.: Peta skupština kongresa pravnika u Dubrovniku. — **Mjesečnik št. 12.:** Milobar F.: Svjetska ekonomska kriza i svjetska ekonomsko-monetarna konferencija. Fischer A.: Zakon o prin. por. van stečaja u praksi. Muha M.: Zastupnici stranaka po novom grpp. Kolar Dj.: Aktuelno pitanje emisija. — **Policija št. 21., 22.:** Prodanović D.: Primena § 4. t. 5. z. o prin. por. van steč. Boremović A.: Uslovne osude u stvarima zloupotreba u služ. dužnosti. Marić K.: Prava priv. učesnika na glavnom pretresu. Popović S.: Ublažavanje kazne po slobodnoj oceni. Petrović B.: Dali može postojati realan sticaj između krivičnog dela iz § 319. k. z. i krivičnog dela iz § 397. st. 2. k. z. Zlatić R.: Dali je derogiran propis § 375.a k. z. i normiran u propisu § 383. novog k. z. Branković D.: Pravne lekove koje izjavi privatni učesnik kad nije tužilac, mora sud kod koga su izjavljeni da odbaci — § 341. i § 394. odn. 1. k. p. — **Policija št. 23., 24.:** Boremović A.: Uslovne osude u stvarima zloupotreba u službenoj dužnosti. Dotlić J.: Izjednačenje upravno-procesnih propisa u upravnoj praksi. Anđjelković N.: Propisom § 386. k. z. nije derogiran propis § 375.a s. k. z. Jovanović I.: Okrivljeni u inkvizitorskom postupku. Marić K.: Prava privatnog učesnika na glavnom pretresu. Šnajder J.: Sudski postupak prema mladeži u Češkoslovačkoj. Djurdjević M.: Sudovi za mladje maloletnike. Petrović B.: Policija kao sudska vlast u istupnim kriv. delima po našem pozitivnom kriv. postupku. Kurilov V.: Primena § 273. k. s p. Marinković B.: Pustupak po zakonu o naknadi štete učinjene paljevinom i namernim protiv zakonom poništajem stvari. Zlatić M.: O kriv. odgovornosti i kažnjivosti lica po zakonu o radnjama kad je u pitanju primena t. 17. § 1. zak. o radnj. Vlatković V.: Adopcija inostranog državljanina nema uticaja na zavičajnost adoptiranoga. — **Pravosudje št. 11.:** Kada se ima otvoriti stečaj ako nije uspelo prinudno poravnanje van stečaja. Ruždić M.: Pouzdanje u zemljišnu knjigu i ovršna sticanja. Sardelić F.: Sudsko priznanje u našem procesnom pravu. Franić S.: Uvjerenja opštine po zakonu o zaštiti zemljoradnika. Vakanjac M.: Overavanja potpisa lica koja ne znaju čitati. Matijević I.: Povlastice nekih novčanih ustanova u pogledu naplaćivanja njihovih potraživanja. Čulinović F.: Sticanje prava na fizičkim delovima zgrada. Rajčević V.: Može li se zadrugaru pogledom na zakon o zemljišnim knjigama oteretiti založnim pravom idealni deo u združnim ne-

pokretnostima? Rukavina B.: O suočenju u krivičnom postupku. Paradjanin M.: O tumačenju § 92./3. k. s. p. Milačić B.: Kako se ima razumeti § 391. k. p. — **Pravosudje, št. 12.**: Danić D.: O pravnoj prirodi sudske vlasti Blagojević V.: Obustavljanje obavezno osiguranja u autobusnim preduzećima. Lesić I.: Nadležnost sreskih šerijatskih sudova na području vrhovnog suda u Sarajevu za ovjeravanje potpisa muslimana na ispravama. Plakalović B.: O zastarelosti u meničnom pravu. Matijević I.: Povlastice nekih novčanih ustanova u pogledu naplaćivanja njihovih potraživanja. Branković S.: Plenidba osudjenikove zarade. Steinmetz I.: Nešto o mjerama bezbjednosti. Marić K.: O odgodi i prekidu izvršenja kazni. Jovanović St.: Oblik krivičnih odluka viših sudova. Nikolajević R.: Medjunarodna pravna pomoć kod izdavanja krivaca.

Razne vesti.

Osebnosti. Za starešino sreskega sodišča na Vranskem je postavljen Kompara Fran, za sodnika o. s. Kraut Vladimir (Celje); premeščena sta sodnika Detela Franc v Mursko Soboto in Verlič Franc v Brežice. — Nadalje so postavljeni: za banskega svetnika moravske banske uprave dr. Kartin Herbert, za politično upravne sekretarje banskih uprav dr. Zobec Ivan (ljubljske), dr. Vidic Janko (zagrebške), Malešič Matija (vrbaske), za politično upravnega sekretarja Legat Ivan (škofja Loka), za sreske podnačelnike Levičnik Franc (Ptuj), Svetina Anton (Laško), Maršič Franc (Dubrovnik). — Finančni višji sekretar Lazić Aleksander je premeščen v Beograd, finančni sekretar dr. Tentor Anton v Ljubljano. — Odvetniško pisarno so otvorili odvetniki Pečar Stanko (Novo mesto), Marolt Marijan (Vrhnika), dr. Žnideršič Anton (Slovenska Bistrica). Začasno sta se odpovedala izvrševanju odvetništva dr. Lemež Urban (Slovenska Bistrica) in dr. Mulej Anton (Maribor). — V pokoj sta stopila sreski podnačelnik Fon Vladimir in načelnik finančnega oddelka Sušec Štefan. — Umrli so dvorni svetnik v pok. Šorli Ivo, sreski načelnik Pinkava Ljubo, svetnik stola sedm. v pok. in odvetnik dr. Furlan Anton in odvetnik dr. Zupanc Franc.

Poslovanje borznega rzsodišča ljubljanske borze za blago in vrednote v letu 1932. Za poslovno leto 1932 je izkazan porast vloženih tožb za 814 proti prejšnjemu letu, tako da je bilo rešiti vključno s tožbami, ostalimi iz prejšnjega leta (52) v celoti 3193 (3141 + 52). V novo priralskih tožbah je bil tožbeni zahtevak oprt na tehnični borzni posel v 3 primerih, 3138 tožb pa je izviralo iz poslov, sklenjenih izven borze.

Od vseh tožba je bilo zavrnjenih 10 zaradi nepristojnosti, s poravnavo rešenih 36, z zamudno sodbo 2641, s sodbo po izvršeni razpravi 103, na drug način 61, dočim počiva postopanje v 247 primerih, nerešenih tožb je ostalo 95.

Postopanje je trajalo v pravnih stvareh, rešenih s sodbo, od dne vložene tožbe do izrečene sodbe manj kot en mesec v 2556, nad en mesec v 224 primerih. Od pravn, za katere je trajalo postopanje do enega meseca, je bilo rešenih 357 v 8 dneh, 1794 v 14 dneh, 405 pa v času nad 14 dni do enega meseca. Kjer je trajalo postopanje nad mesec dni, je bil vzrok